

Janusz Smołucha

ORCID: 0000-0003-2633-7093
Uniwersytet Ignatianum w Krakowie

Centrum Badań Śródziemnomorskich i Orientalnych w Uniwersytecie Ignatianum w Krakowie

Odpowiadając na rosnące zainteresowanie relacjami kulturalnymi i historycznymi zachodzącymi między regionem śródziemnomorskim i Azją, Uniwersytet Ignatianum w Krakowie utworzył Centrum Badań Śródziemnomorskich i Orientalnych.

Relacje historyczne i kulturowe między regionami śródziemnomorskim i azjatyckim w ciągu ostatnich stuleci charakteryzowały się szerokim zakresem interakcji. Te wymiany obejmowały nie tylko aspekty handlowe, ale również religijne, technologiczne i kulturowe. Zrozumienie tych skomplikowanych zależności ma kluczowe znaczenie, zwłaszcza w kontekście definiowania warunków dalszej współpracy międzynarodowej.

Chiny, Korea i Japonia odgrywają obecnie ważną rolę na arenie międzynarodowej. Świat zachodni zetknął się ze społeczeństwami tych krajów na progu epoki nowożytnej. W pierwszej, wczesnonowożytnej, fazie kontaktów oddziaływanie koncentrowało się na wymianie ideowej, w której najważniejszą rolę odgrywali misjonarze jezuicki. W drugiej połowie XIX wieku interakcja kulturowa poparta została oddziaływaniem politycznym i gospodarczym, których efektem była częściowa westernizacja tych społeczeństw. W ostatnich trzech dekadach obserwujemy napięcie między cywilizacją chińską a zachodnią, będące pochodną politycznej

i gospodarczej rywalizacji. Nakłada się na to głęboki kryzys samej cywilizacji zachodniej, który osłabił jej tkankę społeczną i poczucie tożsamości. To swoiste załamanie jest ściśle związane z odejściem współczesnych generacji od religii chrześcijańskiej oraz tradycji grecko-rzymskiej, stanowiących spoiwo zachodniej cywilizacji. Historycy kultury z Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie wielokrotnie wskazywali, że misjonarze jezuicki, działający w XVI i XVII wieku w Azji Północno-Wschodniej, wśród których byli także Polacy tacy jak Michał Boym, Jan Mikołaj Smogulecki czy Andrzej Rudomina, pozostawili bogate zasoby archiwalne dotyczące wczesnych kontaktów cywilizacji śródziemnomorskiej ze światem Azji. Te materiały są obecnie badane przez zespół naukowców z Uniwersytetu Ignatianum w ramach projektów grantowych „Nauka dla Społeczeństwa” i „Narodowy Program Rozwoju Nauki”.

Jednym ze źródeł intelektualnej inspiracji Centrum jest działalność naukowa zakonu jezuitów w pierwszej fazie globalizacyjnej, która polegała na poznawaniu i badaniu za pomocą narzędzi wypracowanych przez zachodnią tradycję klasyczną (opartą na języku łacińskim i starogreckim) innych wielkich cywilizacji pozaeuropejskich, posługujących się sanskrytem, znakami chińskimi, pismem perskim, arabskim i tureckim. Jednym z zadań Ośrodka będzie prowadzenie wspólnych badań nad tekstami źródłowymi powstałymi w tych językach z wykorzystaniem archiwów jezuickich, które w przeważającej części zawierają zasoby spisane w językach łacińskim, włoskim, portugalskim, hiszpańskim i francuskim.

Oprócz współpracy filologicznej Centrum Badań Śródziemnomorskich silny nacisk kładzie na badania historii powszechnej uwzględniające różne uwarunkowania społeczne i polityczne, w których działał zakon jezuitów: począwszy od kultur plemiennych, obecnych choćby na Filipinach, poprzez wielkie ośrodki miejskie (Indie), aż po stolice imperiów (Pekin, Istambuł, Isfahan). Działalność jezuicka wśród wymienionych cywilizacji obejmowała sferę religijną, polityczną, ekonomiczną, naukową, artystyczną, militarną i edukacyjną, stąd też prowadzone badania powinny mieć charakter interdyscyplinarny z wykorzystaniem metod badawczych z zakresu historii i nauk o kulturze i religii.

Głównym celem Centrum Badań Śródziemnomorskich i Orientalnych jest prowadzenie badań naukowych na podstawie tekstów źródłowych dotyczących przemian i relacji międzykulturowych na wielkim obszarze Euroazji od czasów antycznych po współczesne. Ośrodek grupuje pracowników naukowych z różnorodnych dyscyplin humanistycznych nie tylko z Uniwersytetu Ignatianum, nakierowany jest bowiem na współpracę ze specjalistami z innych uniwersytetów krajowych i zagranicznych.

Jako jednostka naukowa Centrum dążyć będzie do pogłębiania wiedzy o uwarunkowaniach kulturowych, społecznych i religijnych, które kształtowały te obszary od starożytności po współczesność. Ośrodek skupiać się również będzie na rozwoju badań naukowych, organizacji specjalistycznych programów doktoranckich, warsztatów, letnich szkół i kursów online, w ramach których będą się kształcić studenci i które umożliwią współpracę z uczonymi z całego świata.

Jednym z ważnych zadań Centrum jest organizacja konferencji i sympozjów. Będą one stanowiły bazę integracyjną ułatwiającą współpracę międzynarodową z uniwersytetami i instytutami badawczymi na całym świecie, zwłaszcza z USA, Niemcami, Włochami, Grecją, Chinami, Japonią, Koreą oraz państwami Bliskiego Wschodu i Azji Środkowej.

Ośrodek ma również dbać o rozwój innowatorskich metod badawczych z wykorzystaniem narzędzi technologicznych, takich jak cyfrowe archiwa i bazy danych, które będą dostępne dla globalnej społeczności naukowej. W kontekście przywołanych działań „Rocznik Filozoficzny Ignatianum” ma służyć jako platforma publikacji wyników tych badań.

